

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	553
Land:	Ukraine
Kilde:	Landinfo
Titel:	Temanotat. Ukraina. Mobilisering
Udgivet:	2. maj 2025
Optaget på baggrundsmaterialet:	21. juli 2025

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Temanotat

Ukraina

Mobilisering

2. mai 2025

© Landinfo 2025

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Fredrik Selmers vei 6

Postboks 2098 Vika

0125 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingsreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivarettatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

Summary

Mobilization in Ukraine was enacted through a presidential decree on February 24, 2022, together with the declaration of martial law in response to Russia's full-scale invasion. The decree established general mobilization of all men aged 27 (later adjusted to 25) to 60.

Due to difficulties in mobilizing a sufficient number of soldiers, legislative changes were introduced in the spring of 2024 to streamline the process and enhance transparency. These included the creation of a digital registry for those subject to military service and mandatory updates of personal data. At the same time, stricter penalties were implemented for evading service.

Despite these measures, challenges persist, including bribery to avoid service through falsified medical certificates or removal from military records. Recruitment offices often prioritize meeting quotas over ensuring conscripts are fit for duty. Mobilization has disproportionately impacted rural areas compared to cities and created tensions between those at the front lines and those avoiding service. Many view mobilization as a «one-way ticket» to the front.

Sammendrag

Mobiliseringen i Ukraina ble innført gjennom et presidentdekret 24. februar 2022, samtidig som landet erklærte unntakstilstand som følge av Russlands fullskala-invasjon. Dekretet etablerte allmenn mobilisering av menn mellom 27 (senere 25) og 60 år.

Grunnet problemer med å mobilisere nok soldater, trådte lovendringer i kraft våren 2024, med mål om å effektivisere mobiliseringsprosessen og forbedre transparens. Det ble blant annet introdusert et digitalt register for tjenestepliktige og krav om oppdatering av persondata. Samtidig ble det innført strengere sanksjoner mot dem som unndrar seg tjeneste.

Til tross for forbedringer har det vært utfordringer knyttet til bestikkelser for å unngå tjeneste, blant annet gjennom falske helseattester eller sletting fra militære registre. Rekrutteringskontorer prioriterer å nå kvoter fremfor å sikre at de mobiliserte er egnet for tjeneste. Mobiliseringen synes å ramme landsbygda hardere enn byene og skaper konflikter mellom ulike samfunnsgrupper, spesielt mellom dem som unngår tjeneste og dem som allerede er ved fronten. Mange ser på mobilisering som en «énveisbillett» til fronten.

Innhold

1 Innledning	6
1.1 Krigen med Russland og behovet for mobilisering	6
1.2 Vurdering av kilder og kildeinformasjon	6
2 Lovverk	7
2.1 Lovendringer våren 2024	7
2.2 Digitalisering av forsvaret	8
2.3 Militærtjeneste erstattet med grunnleggende militær opplæring	9
2.3.1 Frivillige kontrakter for dem mellom 18 og 24 år	10
3 Mobilisering	10
3.1 Militær registrering	11
3.2 Innkalling	12
3.3 Demobilisering	13
3.4 Mobilisering av kvinner	13
3.5 Fritak/utsettelse av tjeneste under mobilisering	14
3.5.1 Uegnet av medisinske grunner	15
3.5.2 Utsettelse til ansatte i «kritisk viktige» selskaper og institusjoner	16
3.5.3 Fritak fra mobilisering av samvittighetsårsaker	17
3.6 Mobilisering av personer som er uegnet eller med fritak	18
3.7 Mobilisering ved bruk av tvang	18
4 Reservasjon mot krigsdeltakelse og samfunnets reaksjoner	19
4.1 Årsaker til lav mobiliseringsvilje	19
4.2 Holdninger overfor dem som unndrar seg	21
5 Straff for unndragelse og desertering	21
5.1 Straff for manglende registrering av militære opplysninger eller for ikke å møte etter mottatt innkalling	22
5.2 Straff for å unndra seg etter vedtak om mobilisering	22
5.3 Desertering under krigslov	23
5.4 Omfanget og håndhevelse av straffer	23
6 Forhold under mobilisering – permisjon, rotasjon og opplæring	24
6.1 Permisjon og rotasjon av soldater ved fronten	24
6.2 Opplæring og trening av soldater	25
7 Mobilisering i praksis	26
7.1 Oppfylld av kvoter	26
7.2 Mobilisering rammer folk ulikt	26
7.3 Korrupsjon	27
8 Referanser	29

1 Innledning

Notatet omhandler mobilisering av ukrainske soldater til krigen i Ukraina: regler og prosedyrer for mobilisering, vilkår for fritak og utsettelse samt straff for unndragelse. Det ser også på hvordan mobiliseringen i praksis har foregått. Notatet fokuserer på mobilisering etter fullskalainvasjonen i 2022, ikke i tidsperioden 2014 til 2022.

1.1 Krigen med Russland og behovet for mobilisering

Umiddelbart etter Russlands fullskalainvasjon i februar 2022, innførte den ukrainske regjeringen krigslov og erklærte generell mobilisering. Menn i alderen 18 til 60 år fikk forbud mot å forlate landet. Selv om generell mobilisering ble innført, innebar ikke det at alle menn skulle innkalles samtidig. I henhold til prosedyre skulle mobilisering gjennomføres i flere bølger, avhengig av tidligere kamp- og militær erfaring. Til slutt skulle personer uten militær erfaring innkalles.

I februar 2022 var antallet personer som meldte seg til hæren, høyere enn de væpnede styrkenes behov, og det var køer på de militære rekrutteringskontorene. Per juli 2022 bestod Ukrainas forsvar av nesten én million personer, de fleste mobilisert. Hele 2022 og 2023 ble det gjennomført fortløpende tiltak for å fylle de militære tapene, og mange nok møtte opp. Vanskeligheter med å rekruttere nye soldater begynte først mot slutten av 2023, etter at den ukrainske motoffensiven sommeren og høsten 2023 mislyktes.

Ikke alle mannlige ukrainske borgere blir mobilisert. Det er i dag menn mellom 25 og 60 år (tidligere 27–60 år) som kan bli mobilisert. Både kvinner og menn mellom 18 og 25 år kan verve seg frivillig (Løflund 2025).¹

Den 16. april 2025 stemte det ukrainske parlamentet, Verkhovna Rada, for å forlenge krigsloven og generell mobilisering i Ukraina i en ny 90-dagers periode, fra 9. mai til 6. august 2025, hvilket var den femtende forlengelsen siden fullskala-invasjonen (The New Voice of Ukraine 2025d).

1.2 Vurdering av kilder og kildeinformasjon

Notatet bygger på åpent tilgjengelige kilder. Offisielle ukrainske kilder (lovtekster, dekreter) er kombinert med rapportering fra ukrainske ikke-statlige aktører som uavhengige medier, NGO-er og analyser fra internasjonale forskningsmiljøer, nyhetsmedier og gravejournalister. De ikke-statlige aktørene er internasjonalt anerkjente og anses som pålitelige. På en informasjonsinnhentingsreise til Kyiv i september 2024 intervjuet vi også en NGO med spesialkompetanse på mobilisering. Vi anser kilden, som ønsket å være anonym, som relevant,

¹ Kvinner som er eldre enn 25 år, kan også melde seg som frivillige.

pålitelig og oppdatert. Samtidig bør det påpekes at enkelte aspekter rundt mobilisering har endret seg siden intervjuet i 2024.

Selv om informasjonstilgangen om mobilisering er relativt god, har ukrainske myndigheter fått kritikk for manglende åpenhet om en rekke forhold knyttet til krigen, som militære ofre, antall rekrutterte, korrupsjon og om den faktiske situasjonen på bakken. Myndighetene har også vært motvillige til å gå i dialog med media, og journalister har måttet lene seg på informasjon fra krigsveteraner og eksterne analytikere. Mange ukrainske nyhetsmedier og analytikere rapporterer kritisk om utfordringer med mobiliseringen, men tilgang til offisiell informasjon er begrenset. Meningsmålingsinstitutter, som Kyiv International Institute for Sociology (KIIS) og Info Sapiens, foretar jevnlig spørreundersøkelser, og er i all hovedsak pålitelige.

Russland sprer aktivt feilinformasjon om forhold i Ukraina, herunder mobilisering. Narrativer som blander små sannheter med usannheter, som å overdrive regionale mobiliseringsforskjeller eller fremme taktikker for å unngå mobilisering, benyttes for å påvirke den ukrainske befolkningen i negativ retning.

Krigen i Ukraina er pågående, og dynamikken endres til stadighet. I denne konteksten endrer og oppdaterer ukrainske myndigheter stadig lovverk. Innhentning av informasjon til notatet ble avsluttet i slutten av april 2025. Vi tar derfor forbehold om at mobiliseringsforhold kan ha endret seg etter dette tidspunktet.

2 Lovverk

2.1 Lovendringer våren 2024

I april og mai 2024 vedtok det ukrainske parlamentet en rekke nye lover som endret prosedyrer, kriterier og straffeansvar for manglende overholdelse av reglene for militær verneplikt i Ukraina. Den nye lovgivningen omfattet følgende (CMS Law Now 2024):

- Lov no. 3633-IX om endringer i flere lovbestemmelser om særskilte spørsmål knyttet til utførelse av militærtjeneste, verneplikt og militær registrering
- Lov no. 3127-IX om endringer i loven «Om militær tjenesteplikt og militærtjeneste»
- Lov no. 3621-IX om endringer i flere ukrainske lover angående sikring av militært personell og politifolks rett til sosial beskyttelse
- Lov no. 3562-IX om endringer i Ukrainas lov om administrative forseelser og straffelov angående skjerping av straffeansvar for militære lovbrudd

Lov no. 3633-IX var den mest omfattende og overgripende loven. Kort oppsummert omfattet endringene følgende (CMS Law Now 2024; NGO, møte i Kyiv 2024; Court 2024a):

- Mobiliseringsalder ble senket fra 27 til 25 år (Lov no. 3127).
- Menn i militær alder måtte oppdatere militær registrering innen 60 dager, også bosted – digitalt eller ved fysisk oppmøte. Bøter ble innført for manglende utførelse. Applikasjonen Rezerv+ ble opprettet for å registrere/oppdatere militære opplysninger (Lov no. 3633).
- Økning i bøter for ikke å møte til innkalling (Lov no. 3562) og inndragelse av førerkort dersom man ikke møter (Lov no. 3633).
- Færre kategorier av personer får unntak fra å bli mobilisert – blant annet personer vurdert som uegnet av fysiske grunner og studenter i utdanningsløp (Lov no. 3621).

Bakgrunnen for lovendringene var problemer med å rekruttere mange nok soldater til krigen. Flere revideringer av loven ble gjort i løpet av vinteren og våren 2024 (Løflund 2025, s. 2). Det militære lederskapets opprinnelige ønske om å rekruttere 450 000–500 000 soldater, ble senket etter noe tid. Selv om lovendringene har økt tallene og tydeliggjort hvem som er tilgjengelig for mobilisering, har ikke mange nok soldater blitt rekruttert. Som en umiddelbar følge av lovendringene, økte antallet mobiliserte sommeren 2024, for deretter å synke igjen høsten og vinteren (Matuszak & Zochovski 2024, s. 3-4). Verkhovna Rada estimerer at etter å ha trukket fra menn som allerede er i hæren, utenlands eller fritatt, gjenstår rundt 3,7 millioner potensielle vernepliktige (Crisis Group 2024). Det skal være en akutt mangel på soldater ved fronten.

Høsten og vinteren 2024/2025 ble det vedtatt ytterligere lovendringer. Disse omtales fortløpende i notatet.

2.2 Digitalisering av forsvaret

Siden 2019 har det blitt gjennomført en digitaliseringsreform i Ukraina. Målet er å gjøre flere offentlige tjenester digitalt tilgjengelige.² Russlands fullskalainvasjon har ikke stoppet denne reformen (Løflund 2025, s. 4; Landinfo 2024, s. 26-27).

Det ukrainske forsvaret har stått overfor store utfordringer når det gjelder innhenting av nøyaktig informasjon om personer som potensielt kan mobiliseres. De militære registrene var i hovedsak opprinnelig papirbaserte, noe som gjorde dem ineffektive og vanskelige å oppdatere. En vesentlig utfordring var at bostedsadressene til vernepliktige ofte var utdaterte. For å håndtere utfordringene ble det opprettet et nytt system kalt Oberikh, et statlig digitalt register med informasjon

² For mer informasjon om digitale tjenester, se Landinfo temanotat Ukraina: Sivilattester, identitets- og reisedokumenter (2024, s. 26-27).

om alle vernepliktige, personer underlagt militærtjeneste og reservister i alderen 17 til 60 år (NGO, møte i Kyiv september 2024). Oberikh ble lansert i mars 2022 og har siden blitt oppdatert. Oberikh samler informasjon fra statlige etater, og inneholder omfattende persondata (Løflund 2025, s. 4; RBC-Ukraine 2023).

Rezerv+, lansert i mai 2024, er en statlig applikasjon som gjør at ukrainske borgere lettere kan registrere seg for militærtjeneste og oppdatere persondata, uten å møte fysisk ved regionalt senter for rekruttering og sosial støtte (TRC) (Територіальний центр комплектування та соціальної підтримки (ТЦК)). Når man oppdaterer informasjon i Rezerv+, blir det endret i Oberikh. Gjennom Rezerv+ kan personer også få informasjon om hvilke opplysninger som finnes om dem i Oberikh, som innkallingsstatus (Khalilova 2024).

Tilsvarende Rezerv+, finnes en statlig applikasjon, Armija+, lansert i august 2024, utviklet for militært personell i de ukrainske væpnede styrker. Ved bruk av Armija+ kan soldater blant annet sende rapporter digitalt til sine overordnede, det kan avtales overføringer av tropper samt rapporteres om tilgjengelighet av utstyr og ammunisjon (Ukrainska Pravda 2024; Løflund 2025, s. 4). Armija+ tilbyr dessuten en rekke tjenester, som undervisningsmaterieell, mulighet for å delta i opinionsundersøkelser, rabatt på drivstoff og andre varer. Applikasjonen fungerer også som soldaters ID-kort. Det overordnede formålet er å unngå papirarbeid og unødvendig byråkrati, samt å sikre sporbarhet (Ukrinform 2024; Ministry of Defence of Ukraine 2025c).

2.3 Militærtjeneste erstattet med grunnleggende militær opplæring³

Lovendringene våren 2024 erstattet også kravet om tolv måneders militærtjeneste for menn under 27 år med kurs i grunnleggende militær utdanning: fem måneder i fredstid og tre måneder under krigslov. Fra 2025 må alle menn som ikke allerede har fullført militærtjeneste, gjennomføre kurset før de fyller 25, mens kvinner kan melde seg på kurset hvis de ønsker det. Formålet er å gi fremtidige vernepliktige grunnopplæring før mobiliseringsalder, slik at innkalte ikke trenger grunnleggende kamptrening (Crisis Group 2024; The New Voice of Ukraine 2025a).

Som del av en større overhaling av Ukrainas system for militær opplæring, undertegnet president Zelenskij 15. januar 2025 en lovendring som innfører grunnleggende militær opplæring for studenter i høyere utdanning. Endringen trer i kraft fra september 2025. Opplæringen vil gis det andre studieåret, og består av en teoretisk del og en praktisk del. Den teoretiske delen gis til alle studenter, mens den praktiske delen bare gis til menn som er vurdert som helsemessig egnet.

³ For mer informasjon om militær opplæring og trening, se kap. 6.2.

Kvinner kan delta i den praktiske delen dersom de ønsker, forutsatt at de er helsemessig egnet. Egnede mannlige studenter som nekter å delta i den praktiske delen, risikerer utvisning fra studieinstitusjonen (Ministry of Defence of Ukraine 2025b).

I mai 2024 tillot ukrainske myndigheter at også visse kategorier innsatte⁴, både kvinner og menn, kan verve seg, og skal per desember 2024 med dette ha utvidet antallet vernepliktige med ytterligere 15 000–20 000 personer (Crisis Group 2024).

2.3.1 Frivillige kontrakter for dem mellom 18 og 24 år

Ukrainske myndigheter lanserte i januar 2025 rekrutteringsprosjektet «Contract 18–24», rettet mot frivillige fra 18 til 24 år, som undertegner ettårige kontrakter med forsvaret, mot økonomiske fordeler som høye lønninger, gunstige boliglån, gratis helsetjenester og utdannelsesfordeler. Etter fullført kontrakt gis 12-måneders unntak fra mobilisering, og rett til å reise til utlandet (Ministry of Defence of Ukraine 2025a).

Selv om det ikke er kjent hvor mange som har blitt rekruttert gjennom ordningen, skal kampanjen allerede ha ført til nye rekrutter og redusert gjennomsnittsalderen blant soldatene, ifølge Ukrainas generalstab (Korsjak 2025). Tiltaket kan ha vært et forsøk på å imøtekomme kritikk spesielt fra USA (fra både Biden- og Trump-administrasjonene) om at Ukraina ikke har innført full mobilisering (for dem mellom 18 og 24 år). En viktig grunn til at Ukraina ikke senker mobiliseringsalderen ytterligere, er den demografiske krisen i landet. Ukraina har den laveste fødselsraten i Europa og en økende populasjon av eldre. I tillegg har svært mange mennesker forlatt landet etter fullskalainvasjonen i 2022. Det er bekymring for hvordan dette kan påvirke arbeidsstyrken og landets fremtidsutsikter dersom for mange unge voksne tas ut av det sivile livet (Court 2024b).

3 Mobilisering

Formålet med endringene i mobiliseringsloven var å gjøre mobiliseringen mer effektiv og gjennomslutning gjennom å regulere registrerings- og mobiliseringsprosedyrer samt grunnleggende militær opplæring. Loven definerer hvem som skal kalles inn, hvem som har rett til utsettelse eller unntak og konsekvenser av å unndra seg tjeneste (Løflund 2025, s. 3).

⁴ Det omfatter ikke dem som er dømt for to eller flere drap, voldtekt eller andre alvorlige kriminelle handlinger (Meheut 2024).

3.1 Militær registrering

Alle menn mellom 18 og 60 år må oppdatere persondata (omtales som «militær registrering» i kildematerialet) i det militære registeret, ved å henvende seg til et regionalt senter for rekruttering og sosial støtte (TRC), eller via Rezerv+. Kontaktinformasjon som telefonnummer og bostedsadresse, er påkrevet (Lov om mobilisering 1993, art. 22; Løflund 2025, s. 3; Visit Ukraine 2024d).

Reglene gjelder også for ukrainske menn i vernepliktig alder (18–60) som befinner seg i utlandet. Mannlige borgere i utlandet uten grunn for fritak eller utsettelse har samme plikt til å tjenestegjøre under mobilisering som dem som befinner seg i Ukraina. Oppdatert militær registrering kreves for å motta konsulære tjenester, herunder passutstedelse, og kan gjøres ved ukrainske utenriksstasjoner/konsulater eller digitalt i Rezerv+. Konsulære tjenester til ukrainske menn i vernepliktig alder uten militær registrering, er kun tilgjengelig for dem som søker midlertidig reisedokument for retur til Ukraina (laissez-passer), for konsulære tjenester til barn av ukrainsk statsborger dersom den andre forelderen ikke er ukrainsk statsborger, eller hvis søkeren er arrestert eller fengslet (Lov nr. 3622 - IX 2024).⁵

På spørsmål om de konkrete konsekvensene av kravet om å registrere persondata ved utenriksstasjoner eller i Rezerv+ for tjenestepliktige menn i utlandet og om ukrainske myndigheter faktisk får mobilisert noen av disse, svarte en NGO i Kyiv (september 2024) at dette er en av de store utfordringene for ukrainske myndigheter. Myndighetene har ingen mulighet til å nå dem, ifølge kilden, selv med innføringen av et elektronisk innkallingsregister i fremtiden. Derfor innførte man regelen om ikke å utføre konsulære tjenester til disse. Kilden mente imidlertid at det så langt ikke har hatt noen effekt på mobilisering å begrense konsulære tjenester til denne gruppen.

En advokat (som sitert i UAinKrakow 2024) påpekte i 2024 at det kun kan ilegges administrativ straff (se mer om dette i kapittel 5.1) for manglende oppdatering av opplysninger. Samtidig finnes det verken strafferettslig ansvar eller grunnlag for utvisning av menn i utlandet som ikke har oppdatert opplysningene sine eller betalt bøter. Det ukrainske forsvarsdepartementet uttalte våren 2024 at det virket urealistisk å få levert innkallinger til menn i utlandet. Manglende verktøy for å sende disse innkallingene ble også påpekt av den nevnte advokaten:

«Theoretically, after updating the data, the CCC [TRC] can send a summons to pass the military medical commission to the declared address, but the issue of sending summonses abroad has not yet been settled, consular offices are not yet empowered to serve summonses, as well as the issue of

⁵ Fra 26. april 2024 til loven trådte i kraft 18. mai 2024, ble konsulære tjenester midlertidig innstilt. Siden 20. mai 2024 har ikke tjenestene lenger vært innstilt, men forutsetter altså at menn i den gjeldende aldersgruppen, har foretatt den nevnte militære registreringen (Fragomen 2024)

serving summonses through the electronic cabinet "Reserve +" has not been regulated," the lawyer says».

I perioder med mobilisering er menn mellom 18 og 60 år pålagt å bære militære registreringsdokumenter til enhver tid og fremvise disse på forespørsel fra autorisert personell (Lov om mobilisering 1993, art 22, del 6).

3.2 Innkalling

Menn som kalles inn, mottar innkalling ved personlig overlevering. Dersom innkalling sendes i posten, sendes den som et rekommandert brev, noe som betyr at det ikke legges i postkassen, men overleveres personlig (The New Voice of Ukraine 2025b). Foruten på hjemmeadresse, kan innkalling også utleveres på arbeidsplassen eller på gaten (NGO, møte i Kyiv september 2024).

Den nye mobiliseringslovgivningen fra 2024 tillater at innkallinger sendes elektronisk via den vernepliktiges elektroniske portal. Når en innkalling er sendt gjennom dette systemet, regnes den som levert – selv om mottakeren ikke har sett den i portalen (Visit Ukraine 2024a). Til tross for at det juridiske rammeverket åpner for elektronisk levering, er de tekniske og organisatoriske detaljene fortsatt under utvikling og avklaring. Per i dag sendes det ikke innkallinger elektronisk (Løflund 2025, s. 4).

Under mobilisering utføres prosedyren for verneplikt til militærtjeneste av TRC, i samarbeid med den lokale statsadministrasjonen, lokale selvstyreorganer, bedrifter, institusjoner, organisasjoner (uavhengig av underordning og eierform), samt militære og politimyndigheter (Løflund 2025, s. 3).

Etter at vernepliktige ble pålagt å oppdatere persondata, herunder kontaktinformasjon, blant annet ved bruk av Rezerv+, skal det ha blitt lettere for myndighetene å lokalisere og kalle inn tjenestepliktige (NGO, møte i Kyiv september 2024).

En innkalling inneholder følgende (Lov om mobilisering 1993, art. 22, del 3):

- Etternavn, fornavn og patronym til personen som mottar innkallingen
- Navnet på TRC som utstedte innkallingen
- Formålet for innkallingen til TRC
- Sted og tidspunkt for oppmøte

Etter å ha mottatt innkalling er man pålagt å møte på TRC på tidspunktet spesifisert i innkallingen. Gyldig grunn for ikke å møte omfatter sykdom, krigshandlinger, andre omstendigheter som forhindrer personlig oppmøte, død til nær slektning (foreldre, ektefelle, barn, søsken, besteforeldre) eller nær slektning av

ektefelle (Lov om mobilisering 1993, art. 22, del 1, 3). Etter mottatt innkalling er det straffbart ikke å møte uten gyldig grunn. Dette omtales i kapittel 5.

Alle som kalles inn, må gjennom en medisinsk undersøkelse for å stadfeste hvorvidt de er egnet for tjeneste (Lov om mobilisering 1993, art. 1). Dette har så langt blitt gjort av militære helsekommisjoner, hvis arbeid har blitt mye kritisert, grunnet en rekke korrupsjonsskandaler der menn har blitt fritatt fra tjeneste etter bestikkelser til medlemmer av helsekommisjoner (Hodunova 2024b; NGO, møte i Kyiv september 2024) (korrupsjon omtales i kapittel 7.3).

3.3 Demobilisering

Det har ikke blitt vedtatt lovendringer om demobilisering, det vil si av dem som har vært ved fronten siden starten av fullskalainvasjonen. I henhold til den ukrainske loven om militærtjeneste, art. 23 del 3, kan tjenestetiden under krigslov for personer i tjeneste på kontrakt, og for vernepliktige under mobilisering, fastsettes til å vare frem til beslutning om demobilisering (Lov om militærtjeneste 1992).

I henhold til art. 26 i loven om militærtjeneste kan militært personell bli dimittert dersom de:

- har fylt 60 år (i noen tilfeller 65 år);
- på grunn av helsetilstand (for å bekrefte dette trengs uttalelse fra militær helsekommisjon);
- er fratatt friheten (eller straffet med frihetsbegrensning), eller fratatt grad ved rettsavgjørelse;
- har blitt løslatt fra fangenskap og ikke ønsker å (eller ikke kan) fortsette å tjenestegjøre i de væpnede styrkene;
- er tvunget til å forlate tjenesten på grunn av familiære omstendigheter.

Et tidligere lovforslag foreslo at soldater kunne demobiliseres etter 36 måneder, men dette ble fjernet etter innspill fra forsvarsledelsen, som fryktet å miste menn med kamperfaring. Det skal foreligge et lovforslag om demobilisering, men det jobbes for tiden med å finne måter å erstatte dem som blir demobilisert (Løflund 2025, s. 4; Crisis Group 2024; Zaitseva 2025).

3.4 Mobilisering av kvinner

Kvinner er ikke pliktige til tjenestegjøring. De kan imidlertid frivillig melde seg til militærtjeneste og gjennomføre grunnleggende militær trening fra de er 18 år. Slik frivillig deltagelse støttes av nyere lovgivning som tillater kvinner å registrere seg som reservister, etter å ha fullført grunnleggende militær trening (Shostal 2025; UNN 2024; Lov om militærtjeneste 1992, art. 1, del 11).

Det er for tiden ingen planer om mobilisering av kvinner. Lovgivningen om mobilisering inneholder ikke bestemmelser om obligatorisk tjeneste for kvinner, og all tjeneste skjer frivillig. Imidlertid må kvinner med visse medisinske eller farmasøytiske utdannelser, registrere seg militært, men de kan bare kalles inn på frivillig basis. Kvinner som er militært registrert, har ingen restriksjoner for utreise fra Ukraina (Visit Ukraine 2025b). En NGO med spesialkompetanse på mobilisering er ikke kjent med tilfeller der kvinner har blitt mobilisert mot sin vilje (e-post, april 2025).

Til tross for debatt og forslag fra blant annet parlamentsmedlemmer om å vurdere mobilisering av kvinner, særlig i støttefunksjoner, har ikke dette blitt iverksatt (Mehrara 2024). En av rådgiverne ved presidentens kontor, Pavlo Palisa, uttalte i april at Ukraina i fremtiden bør vurdere obligatorisk militærtjeneste for kvinner (Nesterova 2025).

3.5 Fritak/utsettelse av tjeneste under mobilisering

Visse personer er ikke underlagt innkalling til tjeneste under mobilisering (Lov om mobilisering 1993, art. 23, med endringer i Lov nr. 3633-IX):⁶

- Foreldre med tre eller flere barn under 18 år;
- Enslige foreldre med ett eller flere barn under 18 år;
- Foreldre, formyndere, fosterforeldre eller adoptivforeldre som oppdrar barn under 18 år med nedsatt funksjonsevne eller en alvorlig sykdom;
- Foreldre som forsørger et voksent barn med nedsatt funksjonsevne i gruppe I eller II;⁷
- Foresatte, formyndere, fosterforeldre, adoptivforeldre eller fosterhjemsforeldre som forsørger ett eller flere foreldreløse barn eller barn fratatt foreldrenes omsorg, under 18 år;
- De som har en ektefelle med nedsatt funksjonsevne i gruppe I eller II;
- Forelder med ett eller flere barn under 18 år der én av foreldrene tjenestegjør i en av tjenestene som er definert i del seks av artikkel 2 i Ukrainas lov «Om militær plikt og militærtjeneste»⁸.

⁶ For en fullstendig oversikt over hvem som er unntatt eller kvalifiserer for utsettelse, se Lov om mobilisering (1993, art. 23) og Lov nr. 3633-IX (2024, art. 23).

⁷ Det ukrainske systemet for klassifisering av funksjonsnedsettelse i gruppe I, II eller III kategoriserer graden av funksjonsnedsettelse. Systemet er basert på medisinske vurderinger og avgjør nivået av bistand og støtte en person kan ha rett til. Gruppe I omfatter personer med alvorlige funksjonsnedsettelse som krever betydelig hjelp og omsorg, gruppe II omfatter personer med moderate funksjonsnedsettelse og gruppe III mildere funksjonsnedsettelse (The New Voice of Ukraine 2023).

⁸ Dette omfatter militærtjeneste, tjeneste under mobilisering og tjeneste på kontrakt (Lov om militærtjeneste 1992, art. 2, del 6).

Også visse yrkesgrupper er fritatt:

- Ledere av departementer, ledere av statlige organer, statlige administrasjonsorganer, hvis jurisdiksjon strekker seg over hele Ukrainas territorium;
- Folkevalgte;
- Dommere, dommere i Ukrainas grunnlovdomstol, medlemmer av det øverste justisråd, medlemmer av den øverste kvalifikasjonskommisjonen for dommere i Ukraina, med flere;
- Ansatte i militære administrasjonsorganer, militære enheter (underenheter) i Forsvarsdepartementet, de væpnede styrkene, Statens spesialtransporttjeneste, Statens spesialkommunikasjons- og informasjonsbeskyttelsestjeneste, sikkerhetstjenesten, utenlandsetterretningen, nasjonalgarden, den statlige grensevakttjenesten, den statlige sikkerhetsadministrasjonen, Innenriksdepartementet;
- Diplomaterpersonell med stillinger i Ukrainas utenriksdepartement.

Følgende personer er fritatt fra innkalling til tjeneste under mobilisering i en begrenset periode:

- Studenter som tar yrkesfaglig og høyere utdanning på heltid og som oppnår et utdanningsnivå høyere enn tidligere oppnådd nivå, samt doktorgradsstudenter og personer tatt opp til turnustjeneste;⁹
- Vitenskapelig- og vitenskapelig-pedagogisk ansatte ved høyere utdanningsinstitusjoner og høyskoler;
- Kvinner og menn hvis nære slektninger (ektefelle, barn, far, mor eller søsken) har omkommet eller er savnet som følge av antiterroroperasjonen.

3.5.1 Uegnet av medisinske grunner

Personer med nedsatt funksjonsevne eller redusert helsetilstand, kan etter gjeldende prosedyrer få fritak eller utsatt tjeneste (Lov om mobilisering 1993, art. 23). Retten til utsatt tjeneste må bekreftes årlig (Løflund 2025, s. 4).

Etter at en person har blitt innkalt, må vedkommende gjennom en medisinsk undersøkelse hos en militær helsekommisjon, hvis resultat avgjør tjenestedyktighet. En ordre fra Ukrainas forsvarsdepartement fra 27. april 2024 inneholder en liste over sykdommer som gir grunnlag fritak/utsettelse og grad av egnethet (Ordre no. 262 fra det ukrainske forsvarsdepartementet 2024).¹⁰

⁹ Det er ikke lenger mulig å få utsatt tjeneste under mobilisering ved å melde seg opp til studier (Løflund 2025, s. 4).

¹⁰ Visit Ukraine (2024c) gjengir på engelsk hvilke sykdommer som fører til unntak fra tjeneste.

Etter lovendringer våren 2024 har listen over sykdommer blitt betydelig redusert (Visit Ukraine 2024c). Borgere kan deles inn i følgende kategorier av egnethet:

- Egnet for tjeneste;
- Egnet for tjeneste i militære støtteenheter, høyere utdanningsinstitusjoner, treningssteder, institusjoner, medisinske enheter, logistikk, kommunikasjon, operasjonell støtte, sikkerhetsenheter;
- Midlertidig uegnet (trenger behandling);
- Uegnet for militærtjeneste med gjennomgang etter seks måneder;
- Uegnet for militærtjeneste med ekskludering fra militærregisteret.

Kategorien «delvis egnet» ble fjernet ved lov no. 3621-IX. Alle borgere med denne statusen måtte innen 5. februar 2025 ta en ny helsesjekk, for deretter å kunne bli erklært som egnet eller uegnet for tjeneste (Visit Ukraine 2025a).

Fritak/utsettelse fra tjeneste under mobilisering kan innvilges ved bruk av det statlige registeret for vernepliktige, innkalte og reservister, Oberikh, basert på informasjon fra andre statlige registre eller databaser som bekrefter at den vernepliktige oppfyller kravene til en av de lovbestemte grunnene for utsettelse (Lov om mobilisering 1993, art. 23).

3.5.2 Utsettelse til ansatte i «kritisk viktige» selskaper og institusjoner

Siden 2022 har bedrifter hatt økende rekrutteringsproblemer, tilsynelatende grunnet mobilisering og frykt for å bli mobilisert. Arbeidsgiver må registrere ansatte i det militære registeret, hvilket øker sannsynligheten for å bli mobilisert. En høy andel menn i vernepliktig alder velger derfor å jobbe i såkalte uformelle stillinger (Matuszak & Zochovski 2024, s. 1-3).

Utsettelse av tjeneste kan gis til ansatte i selskaper og institusjoner ansett som kritisk viktige for økonomien og den nasjonale sikkerheten. Minst tre kriterier må oppfylles (for mer informasjon om kriteriene, se Matuszak & Zochovski 2024, s. 1-2), og arbeidsplassene kan få utsettelse for inntil halvparten av ansatte.

I løpet av 2024 ble stadig flere ansatte innvilget utsettelse, hvilket medførte at ukrainske myndigheter høsten 2024 undersøkte selskaper med tillatelse til å gi ansatte utsettelse. Undersøkelsen resulterte i strengere kriterier for å anse et selskap som kritisk viktig, og rundt ti prosent av selskapene som ble gransket, skal ha mistet statusen. Endringene trådte i kraft 1. desember 2024 (Matuszak & Zochovski 2024, s. 1-2).

Sommeren 2024 ble det fremmet et lovforslag om utsettelse fra tjeneste for ansatte dersom bedriften betalte 20 000 UAH (ca. 5700 NOK) per ansatt til staten. Lovforslaget, som nærer opp om en allerede utbredt holdning om at mobilisering

rammer de som tjener minst, hardest (Matuszak & Zochovski 2024, s. 5-6), har etter det Landinfo kjenner til, ikke blitt vedtatt.

3.5.3 Fritak fra mobilisering av samvittighetsårsaker

Den ukrainske grunnloven (1996, art. 35) fastslår at ««Dersom utførelse av militærtjeneste strider mot en borgers religiøse overbevisning, skal tjenesten erstattes med alternativ (sivil) tjeneste». Retten til alternativ militærtjeneste gjelder imidlertid ikke i krigstid (Corley 2024a). I fredstid var retten begrenset til rundt ti religiøse grupper (Corley 2024b).

Alle søknader om alternativ tjeneste har siden 24. februar 2022 blitt avslått av militære myndigheter (EBCO u.å). De som nekter tjeneste av samvittighetsgrunner, kan bli straffet etter straffeloven art. 336 («Å nekte innkalling til militærtjeneste under mobilisering eller i en spesiell periode, og for militærtjeneste under innkalling av reservister i en spesiell periode») med fengsel på tre til fem år (Corley 2024a). Høsten 2024 ble en liten, men økende gruppe samvittighetsnektende som ikke avtjener tjeneste, tiltalt etter straffeloven art. 402, del fire («Ulydighet begått under krigslov eller i en kampsituasjon»). Denne bestemmelsen brukes vanligvis mot dem som allerede tjenestegjør. Straffen er fengsel i fem til ti år (Corley 2025).

Det eneste unntaket, nylig innført, gjelder geistlige, som kan få fritak (opptil halvparten av geistlige fra hver religiøs organisasjon) (Litarnovitsj 2024).

Siden februar 2022 skal det ha blitt åpnet over 500 straffesaker mot samvittighetsnektende. Ved slutten av 2024 var rundt 300 under etterforskning for å nekte tjeneste av samvittighetsgrunner (Corley 2024a). Ifølge Forum 18 har antall straffeforfølgelser økt etter sommeren 2024, da riksadvokaten ga lokale påtalemyndigheter instruks om å ta rettslige skritt mot samvittighetsnektende (Corley 2024a).

Flere personer har anket opp til Høyesterett, men ikke fått medhold. I 2024 fastslo Høyesterett at mobiliseringsnekt utgjør vernepliktsunndragelse, selv når det gjelder medlemmer av religiøse organisasjoner hvis lære forbyr våpenbruk. Retten understreket at den konstitusjonelle plikten til å forsvare fedrelandet ikke forutsetter at den mobiliserte nødvendigvis må bære våpen. Slik tjeneste kan også utføres på andre måter, for eksempel vedlikehold av militært utstyr, bygge befestninger, evakuere sårede eller andre oppgaver som ikke innebærer våpenbruk (Vovk 2025). Den ukrainske grunnlovsdømstolen behandler for tiden saken til en person som nektet mobilisering på grunn av samvittighetsårsaker (Vovk 2025). Myndighetene fastholder at nasjonale forsvarsbehov overstyrer individuelle samvittighetsrettigheter i krigen mot Russland (Nekoliak 2024).

3.6 Mobilisering av personer som er uegnet eller med fritak

På spørsmål om personer som er uegnet for tjeneste under mobilisering, likevel har blitt kalt inn, svarte en NGO med spesialkompetanse på mobilisering (møte i Kyiv, september 2024) at de hadde mottatt mange klager fra personer som hevdet de feilaktig hadde blitt mobilisert. De kjente til tilfeller der personer med alvorlige sykdommer, hadde dødd under opplæring. Feilaktig mobilisering har også sammenheng med at de militære helsekommisjonene i en del tilfeller har fungert dårlig. Men etter flere reaksjoner som følge av slike hendelser, har de registrert færre tilfeller, ifølge kilden.

Den nevnte kilden påpekte at behovet for at forsvaret oppfyller måltall på antall mobiliserte, har ført til at personer som er uegnet, likevel har blitt mobilisert (se mer om oppfylging av kvoter i kapittel 7.1). I et distrikt i Kyiv skal for eksempel politiet og TRC ha samarbeidet om å mobilisere særlig sårbare personer, som alkoholikere og rusmisbrukere. Politiet hadde lister over såkalte problematiske personer, som var «lette» å mobilisere. Slike personer er forsvarsløse når de møter opp på TRC, ifølge kilden.

Kilden mente det er svært vanskelig å nå frem med en klage på mobilisering dersom man ikke har en formell grunn for fritak eller utsettelse, og hadde ikke hørt om tilfeller der slike personer har blitt demobilisert etter klage. NGO-en mente derimot at personer med lovlig grunn for fritak eller utsettelse, men som likevel har blitt mobilisert, vil nå frem med en klage og bli demobilisert.

En soldat anla sak med påstand om at innkallingen til tjeneste var ulovlig, fordi han ikke hadde gjennomgått helseundersøkelse. I en dom avsagt 17. mars 2025 fastslo Ukrainas Høyesterett at den tjenestepliktige likevel ikke kunne fritas fra tjeneste. Dette ville gå utover rammen for saken siden spørsmålet gjaldt innkallingsprosedyren og ikke selve gjennomføringen av tjeneste. Domstolen anerkjente manglende overholdelse av innkallingsprosedyren som en overtredelse, men ikke innkallingen i seg selv. Høyesterett understreket at manglende helseundersøkelse ikke betyr at vedkommende er uegnet for tjeneste. Derfor er dette ikke en fritaksgrunn (Hodunova 2025; Brovko 2025).

3.7 Mobilisering ved bruk av tvang

Det er glidende overganger mellom mobilisering og tvangsmobilisering. Mobilisering i seg selv inneholder et element av tvang, og plikten til å beskytte sitt land er fastsatt i grunnloven. Et sentralt spørsmål er om mobiliseringen skjer ved at personer blir oppsøkt på gaten, utsatt for vold og ydmykelse, og tatt med makt til TRC.

Det finnes ingen offisielle tall på tilfeller av tvangsmobilisering, men advokater og aktivister hevdet i 2023 (som sitert i Gibbons-Neff 2023) at det finnes tusenvis av eksempler over hele Ukraina, med varierende grader av tvang. Fenomenet, som

også kalles «busifikatsija», henger sammen med myndighetenes behov for å rekruttere flere soldater. Eksempler på tvangsmetoder omfatter pågripelse av menn på gaten ved bruk av trusler og makt for å ta dem med til TRC, konfiskering av pass og ulovlige anholdelser (Gibbons-Neff 2023; d'Istria 2024). Advokater og aktivister (som sitert i Gibbons-Neff 2023) har påpekt at slike metoder går langt utover militæroffiserenes myndighet da de, i motsetning til polititjenestemenn, ikke har fullmakt til å pågripe sivile.

Menn som mottar innkalling til tjeneste, skal melde seg ved TRC. Den ukrainske ombudsmannen for menneskerettigheter, Dmytro Lubinets, uttalte i september 2024 at de hadde mottatt mer enn 1600 klager på rettighetsbrudd begått av ansatte ved TRC siden januar 2024. I fylkene Ternopil og Zjytomyr har det vært demonstrasjoner etter dødsfall blant vernepliktige arrestert av militæroffiserer (War Resisters' International 2024; d'Istria 2024).

Som reaksjon på rapporteringer om overgrep i militæret, bestemte Forsvarsdepartementet i april 2024 at det skal opprettes en militær ombudsmann, som skal behandle klager fra militært personell, gi juridisk bistand, gjennomføre inspeksjoner og etterforske overtredelser av rettighetene til militært personell og deres familiemedlemmer. Stillingen skal formaliseres ved lov i løpet av våren 2025 (Ivanysjyn 2024; The New Voice of Ukraine 2025c).

4 Reservasjon mot krigsdeltakelse og samfunnets reaksjoner

4.1 Årsaker til lav mobiliseringsvilje

Entusiasmen i starten av krigen til å melde seg ved et TRC, har falt kraftig. De fleste av dem som var motivert, har allerede meldt seg. Etter hvert som krigen har dradd ut og de militære ofrene er høye, ser mange på mobilisering som en «énveisbillett», hvilket også henger sammen med at det ennå ikke finnes lovgivning om demobilisering.

Det er ulike grunner til at mange ukrainske menn ikke ønsker å delta i krigen. Noen vil helt enkelt ikke bli soldat, mens andre vil, men frykter ulike forhold som gjør at mange unnlater å verve seg (Barbieri et al. 2024; NGO, møte i Kyiv september 2024; Crisis Group 2024):

- **Frykt for å bli drept eller skadet:** En av de største hindringene.
- **Dårlig behandling på TRC eller under opplæring:** Informasjon i sosiale medier om dårlig behandling av kommandanter avskrekker potensielle rekrutter.

- **Usikkerhet om tjenestetid og mangel på rotasjon:** Manglende forutsigbarhet og dårlig organisering av tjenestetiden skaper usikkerhet.
- **Mangel på opplæring og utstyr:** Dårlig utstyr og opplæring fører til at mange føler seg dårlig forberedt.
- **Korrupsjonsskandaler:** Oppfatningen av korrupsjon svekker tilliten til myndighetene og militæret.
- **Oppfatning av urettferdighet:** Folk føler at mobiliseringen rammer ulike grupper ulikt, med større belastning på distriktene enn byene.
- **Manglende mobilisering av eliten:** Det oppfattes som urettferdig at ikke alle grupper i samfunnet bidrar like mye.

Tiltak som kan bidra til å øke motivasjonen for å verve seg (Barbieri et al. 2024, s. 25-33; NGO, møte i Kyiv september 2024):

- **Mer forutsigbarhet rundt tjenestetid:** Bedre organisering av tjenestetiden kan redusere usikkerheten.
- **Forbedret opplæring og utstyr:** Å sikre at soldatene får god opplæring og utstyr kan øke tilliten til militæret.
- **Større valgmulighet til stillinger og enheter:** Å gi soldatene mulighet til å velge enhet eller stilling kan øke motivasjonen.
- **Adressere korrupsjon:** Å bekjempe korrupsjon kan øke tilliten til myndighetene og militæret.
- **Bedre sosiale ordninger for krigsveteraner:** Å sikre at veteraner får god støtte etter tjeneste kan øke motivasjonen til å verve seg.
- **Bedre informasjon fra myndighetene:** Å gi troverdig og transparent informasjon om viktigheten av mobilisering kan øke motivasjonen.

I et forsøk på å gjenopplive frivillig rekruttering, lanserte ukrainske forsvarsmyndigheter samarbeidsprosjekter med jobbsøkerportaler, som Lobby X og Work.ua. Portalene fungerte som mellomledd mellom potensielle soldater og militære enheter med rekrutteringsbehov. Samarbeidet resulterte i en sentralisert nettside med liste over sentrale TRC og en søkemotor for ledige forsvarsstillinger (Barbieri et al. 2024, s. 4; Crisis Group 2024). Målet var å gi personer som melder seg frivillig, mer valgfrihet over stillinger og enheter (Crisis Group 2024).

Videre har brigader hatt egne rekrutteringskampanjer, som den 3. angrepsbrigaden i Ukrainas bakkestyrker (en sammenslåing av Azovs spesialoperasjonsstyrker og veteraner fra den tidligere Azov-bataljonen). Brigaden har hatt en omfattende medie- og nettkampanje med nettside, YouTube-kanal, sider på de mest populære sosiale mediene samt flere rekrutteringssenter i større ukrainske byer. Potensielle soldater får mulighet til å prøve seg i en simulert kampsetting før de bestemmer seg for å melde seg. Ifølge brigadens kommando bidrar dette til å generere en dyktig og motivert styrke (Kazdobina & Hedenskog 2024).

Erfaringene fra slike kampanjer og rekrutteringsprosjekter synes å være delte. NGO-en Landinfo møtte i Kyiv (september 2024), har sett at muligheten til å søke seg til spesifikke stillinger i forsvaret, har gjort at flere verver seg frivillig. Folk skjønner at de før eller senere må delta, og at det således er bedre å søke seg til stillinger fremfor å bli plassert et tilfeldig sted. Samtidig har Forsvarsdepartementet erkjent at soldater noen ganger flyttes fra stillinger de har søkt seg til, til mer prioriterte stillinger. Slike forflytninger er, ifølge Crisis Group (2024), oftere regelen enn unntaket.

De nye frivillige kontraktene for dem mellom 18 og 24 år, som beskrevet i kapittel 2.3.1 gjør det mer attraktivt for noen unge å signere, særlig på grunn av de økonomiske fordelene og muligheten til å reise til utlandet etter ett år. Likevel synes det å være utbredt mistillit til myndighetene og frykt for kontraktsbrudd, og mange unge prioriterer fortsatt utdanning, jobb og personlig sikkerhet fremfor militærtjeneste (Andrichuk 2025).

4.2 Holdninger overfor dem som unndrar seg

Det er ulike holdninger overfor dem som unndrar seg. Historier om tjenestepliktige som gjemmer seg fra mobilisering, ulovlig forlater landet eller deserterer, sirkulerer i media og i private samtaler. De blir ikke nødvendigvis stigmatisert. Etterhvert som krigen har pågått, ser det ut til at samfunnet dømmer dem som unngår tjeneste, mindre strengt enn tidligere.

Flere undersøkelser har vist at andelen ukrainere som uttrykker forståelse for militærnektere, økte fra en tredjedel av befolkningen tidlig i 2024 til rundt halvparten sommeren 2024 (Crisis Group 2024; Matuszak & Zochowski 2024). Samtidig opplyste en NGO (møte i Kyiv, september 2024) at de som unndrar seg, holder en lav profil (også for ikke å bli oppsøkt i offentligheten av rekrutterere) og ikke snakker åpent om dette av frykt for å bli møtt med negative reaksjoner mot seg og sin familie.

5 Straff for unndragelse og desertering

Unndragelse fra militærtjeneste kan medføre straff etter den administrative loven om forseelser eller etter straffeloven. Hvilken lov som anvendes og dermed graden av straff, avhenger av på hvilket stadium i prosessen unndragelsen skjer.

Den 9. mai 2024 vedtok det ukrainske parlamentet Lov no. 3562, som innførte endringer i loven om administrative forseelser og straffeloven. Endringene skjerpet straffene for unndragelse fra militærtjeneste.

5.1 **Straff for manglende registrering av militære opplysninger eller for ikke å møte etter mottatt innkalling**

For manglende registrering av militære opplysninger eller for ikke å møte etter mottatt innkalling, kan man straffes etter den administrative loven om forseelser (Court 2024a; CMS Law Now 2024; Lov om administrative forseelser 1984, art. 210 og 210-1):

- Å ikke registrere seg eller oppdatere persondata hos TRC eller i Rezerv+, kan medføre bot på 200–300 skattefrie minsteinntekter;
- Samme overtredelse innen ett år etter at personen allerede har blitt ilagt administrativ straff, medfører bot på 300–500 skattefrie minsteinntekter;
- Å ikke registrere seg eller oppdatere persondata hos TRC eller i Rezerv+ i en spesiell periode (krigstilstand) medfører bot på 1000–1500 skattefrie minsteinntekter;
- Å ikke møte etter å ha mottatt innkalling til tjeneste i en spesiell periode (krigstilstand), kan medføre bot på 1000–1500 skattefrie minsteinntekter, og for tjenestepersoner i statlige myndigheter, lokale selvstyreorganer, juridiske personer og offentlige organisasjoner 2000–3500 skattefrie minsteinntekter.

I 2025 ble det vedtatt endringer i loven om administrative forseelser, som gir tjenestepiktige mulighet til å henvende seg til relevante myndigheter og betale redusert bot, tilsvarende halvparten av opprinnelig beløp, dersom betalingen skjer innen ti dager etter at boten er ilagt. Søknad om betaling av rabattert bot kan sendes skriftlig eller gjennom Rezerv+ (Shumilin 2025).

Personer som ikke oppdaterer militær registrering ved TRC eller i Rezerv+, blir ikke automatisk etterlyst (Visit Ukraine 2024b). Betaling av boten fritar ikke en person fra å registrere seg militært (Kinsha 2025). Dersom boten ikke betales, kan myndighetene ta beslag i eiendom i Ukraina, ta kontroll over bankkonti i ukrainske banker og inndra retten til å kjøre bil (UAinKrakow 2024).

Hvis en person ignorerer innkallingen og ikke møter til fastsatt tid og sted, regnes dette som et lovbrudd, og saken overføres til politiet. Personen kan bli etterlyst, og TRC kan sende en forespørsel til politiet om pågripelse. Politiet har da rett til å pågripe personen og bringe vedkommende til TRC for videre vurdering og avgjørelse om mobilisering. Når en borger bringes til TRC, kan han holdes midlertidig for verifisering av persondata, medisinsk undersøkelse og videre vurdering av status. Hvis personen anses tjenestedyktig og uten grunnlag for fritak/utsettelse, kan vedkommende bli mobilisert (Visit Ukraine 2024b).

5.2 **Straff for å unndra seg etter vedtak om mobilisering**

Dersom en person unndrar seg tjeneste etter å ha blitt mobilisert, det vil si etter at mobiliseringsvedtak er fattet, kan dette straffes etter art. 336 i straffeloven med

fengsel fra to til fem år (Straffeloven 2001). Foreldelsesfristen for straff for å ha unndratt seg militærtjeneste, er fem år (art. 106).

5.3 Desertering under krigslov

Desertering under krigslov kan straffes med fengsel fra fem til tolv år (Straffeloven 2001, art. 408).

Ukrainske myndigheter skiller mellom desertering og «frivillig demobilisering». Sistnevnte, rundt 65 prosent av det totale antallet, er soldater som ikke vender tilbake etter innvilget permisjon, og som påberoper seg personlige forpliktelser, forsømmelser i enheten eller påståtte unøyaktigheter i vervingsdokumentene for å nekte å slutte seg til rekkene for en periode. Desertører forsvinner permanent, uten å oppgi grunn. Begge deler kan straffes med fengsel i opptil 12 år (Segura 2024).

Antallet som deserterer, er høyt, og skal ha økt markant i 2024 (Grigorjev 2024). Rundt 45 000 soldater skal ha desertert mellom januar og august 2024¹¹, ifølge informasjon fra riksadvokatens kontor lekket til ukrainsk presse, over halvparten av de rundt 81 000 sakene påtalemyndigheten har registrert siden 2022. Militært personell hevdet i 2024 at tallet er minst 100 000; tilsvarende ti prosent av alt personell som tjenestegjør i Ukrainas væpnede styrker (Segura 2024).

Problemet er så utbredt at befal ikke rapporterer alle deserteringer, fordi de da risikerer å miste verdifulle soldater. Derfor ser mange befal «mellom fingrene» med at soldater forsvinner i kortere perioder, og håper at de kommer tilbake slik at de slipper å rapportere dem som desertører (Kottasova & Gak 2024).

Høsten 2024 det ble vedtatt lovendringer om mildere behandling for førstegangs desertører. I august 2024 vedtok Verkhovna Rada en lov som avkriminaliserte førstegangs desertering, såfremt man returnerer til enheten, med kommandantens samtykke (Kostezj 2024). I tillegg utstedte Forsvarsdepartementet et dekret 29. november 2024 med amnesti til soldater som er fraværende uten tillatelse (AWOL – absent without leave), gitt at de meldte seg til tjeneste innen 1. januar 2025. Over 9000 skal ha meldt seg, og amnestiet ble forlenget til mars 2025 (Ben 2025).

5.4 Omfanget og håndhevelse av straffer

En NGO (møte i Kyiv, september 2024) opplyste at det er et relativt få straffesaker i domstolene om mobiliseringsunndragelse, sett opp mot det antallet som

¹¹ Det spesifiseres ikke om det omfatter de som har desertert en kortere periode og så returnert, eller de som ikke har returnert, eller begge kategorier.

unndrar seg. Kilden mente at mange saker fortsatt er under etterforskning, noe som gjør det vanskelig å fastslå en klar rettspraksis.

Det ukrainske nyhetsmediet The New Voice of Ukraine (2024b) rapporterte at 6750 nye saker for brudd på straffeloven art. 336 (for å unndra seg tjeneste under mobilisering) ble åpnet i 2023. Ifølge statistikk publisert på nettsiden til Ukrainas rettsvesen (som sitert i Likatsjov 2024), var det i 2023 totalt 2020 straffesaker for brudd på art. 336 til behandling i førsteinstansdomstolene, hvorav 1850 ble mottatt i rapporteringsåret.

I løpet av 2023 ble totalt 1320 saker behandlet for brudd på art. 336. Det ble avsagt dom i 1260 saker, hvorav 390 med «plea bargain», det vil si erkjennelse av straffskyld mot tilsagn om en bestemt straff etter avtale med aktoratet eller domstolen. Totalt i 2023 ble 1242 personer dømt for tjenesteunndragelse under mobilisering og seks frikjent. Ved utgangen av 2023 var det 700 pågående straffesaker mot 704 personer i domstolene (Likatsjov 2024). Landinfo har ikke oppdaterte tall for 2024.

Antallet registrerte straffesaker for fravær uten tillatelse (AWOL) og desertering økte betydelig i 2024. Fra januar til september ble det registrert rundt 35 300 AWOL-saker (mot rundt 11 600 i samme periode i 2023) og rundt 18 200 saker for desertering (mot rundt 4700 i samme periode i 2023). Samtidig påpeker ukrainske medier at det bare avsies dom i en brøkdel av sakene (Bereziuk 2024).

Rettshåndhevelsen koster den ukrainske staten betydelige summer. Kostnadene for å stille alle desertører og de som gjemmer seg for innkalling, for retten, er altfor høye til at staten kan prioritere dem. I tillegg ønsker man ikke at ukrainske menn skal sitte i fengsel dersom de kan mobiliseres til fronten (NGO, møte i Kyiv september 2024; Matveychuk 2024).

6 Forhold under mobilisering – permisjon, rotasjon og opplæring

6.1 Permisjon og rotasjon av soldater ved fronten

Den nye lovgivningen fra våren 2024 inneholdt ingen endringer om regler for permisjon. Selv om varigheten er kortere enn i fredstid, har militært personell også i krigstid rett til ulike typer permisjon. Permisjonene er hovedpermisjon (annual leave), permisjon av familiære årsaker, permisjon på grunn av barn og permisjon som følge av skade. Militært personell har rett til 30 dagers årlig hovedpermisjon, som vanligvis deles opp i mindre perioder gjennom året. Den lengste sammenhengende permisjonen er vanligvis ikke mer enn 15 dager.

Militært personell kan søke om hovedpermisjon forutsatt at samtidig fravær ikke overstiger 30 % av det totale antallet tjenestegjørende i en bestemt kategori innenfor den aktuelle enheten (The New Voice of Ukraine 2024a).

Mangel på soldater gjør at permisjonene angivelig ofte forsinkes eller forkortes. Ifølge en NGO (møte i Kyiv, september 2024) finnes det militære enheter som følger opp og organiserer permisjoner. Muligheten for å få permisjon er imidlertid nært knyttet til hvor mange man klarer å mobilisere og situasjonen på respektive frontavsnitt.

Situasjonen med rotasjon av soldater fremstår som spesielt vanskelig, grunnet mangel på soldater ved fronten, og at militære enheter ikke forsterkes ofte nok. Dette medfører at militært personell blir værende ved frontlinjen i svært lang tid uten hvile. Under pågående intense kamper er det ofte heller ikke mulig å gi soldater avløsning (Kostezj 2024). Det er ofte ved rotasjon at soldater skades, og risikoen ved rotasjon veier tyngre enn soldatenes behov for restitusjon (Watling & Reynolds 2025, s. 17).

6.2 Opplæring og trening av soldater

Det har vært kritikk av at mange nye soldater mangler tilstrekkelig opplæring og kampferdigheter, noe som har ført til problemer ved fronten. Tidligere var den grunnleggende militære opplæringen på 30 dager, men for å forbedre kvaliteten ble den utvidet til 45 dager fra november 2024. Dette inkluderer både psykologisk og fysisk trening (Ukrinform 2025; Berezjok 2024).

Ukraina samarbeider med en rekke land, samt multilaterale organisasjoner som NATO og EU, for å gi ukrainske soldater opplæring (Pugnet 2024; NATO 2024).

Til tross for forbedringer, er det fremdeles varierende kvalitet på den militære opplæringen (Frontelligence Insight 2025; Crisis Group 2024). Den spenner fra svært god grunnutdanning med dyktige instruktører til dårlig ledede sentre med lite relevant undervisning. Selv om det ikke gjelder all opplæring, er problemene ganske utbredt, ifølge den ukrainske åpen kilde-gruppen Frontelligence Insight (2025). Flere rapporter (som sitert i Frontelligence Insight 2025) beskriver soldater som tilbringer uker i grunnutdanning uten å gjøre noe, eller uten kamp-trening. I andre tilfeller er opplæringen for kort, med et for omfattende program.

Etter opplæringen skal rekruttene tilbringe to uker på andre linje eller i bakre områder før første utplassering på «null-linjen» (zero-line) for å venne seg til frontforholdene. Men som følge av store tap, sendes ofte nye soldater rett til null-linjen for å avløse soldater som har vært der over lang tid (Terajima 2025). Å sette ut dårlig trente soldater i strid svekker ikke bare kampenheter på slagmarken, men også den offentlige moralen. Som en motreaksjon har mange brigader utviklet

egne treningskurs for nye soldater (Frontelligence Insight 2025; Crisis Group 2024).

En feil som ofte har blitt påpekt, er at det ikke fungerer å opprette helt nye brigader, men at det i hver militær enhet må finnes soldater med en viss erfaring (Wilk & Zochowski 2025b; Filimonov 2025). I januar 2025 ble det formelt bestemt at man ikke skulle opprette nye brigader (Wilk & Zochowski 2025a). En annen faktor er at det ukrainske militære lederskapet, som utgjør ryggraden i forsvaret, fortsatt i stor grad er preget av strukturer og tradisjoner fra sovjettiden. Dette har gjort overgangen til moderne, NATO-inspirert ledelse og trening krevende, selv om det pågår reformer for å tilpasse det ukrainske forsvaret til vestlige standarder (Yermak & Farrell 2025; Wilk & Zochowski 2025a).

7 Mobilisering i praksis

7.1 Oppfylling av kvoter

Et problem lovreformene ikke har løst, er at mobiliseringsoffiserer ofte er mer opptatt av å nå kvotene på antall mobiliserte soldater enn å sikre at personene de rekrutterer, er egnet. Kritikere hevder at tusenvis av tjenestemenn er uegnet selv for støttefunksjoner (Crisis Group 2024).

En NGO i Kyiv (møte, september 2024) forklarte at prestasjoner knyttet til mobilisering, måles i antall mobiliserte. TRC-ene må levere månedlige tall på antall mobiliserte, med lite oppmerksomhet på hvordan de utfører arbeidet. De skal ha et krav om å mobilisere flest mulig og har egne strategier for hvordan de når målene. Ifølge Crisis Group (2024) er en konsekvens at helsekommisjoner ofte erklærer personer med funksjonsnedsettelse som egnet, uten å se hen til deres fysiske tilstand.

7.2 Mobilisering rammer folk ulikt

NGO-en som Landinfo møtte i Kyiv i september 2024, påpekte at mobilisering rammer folk ulikt, avhengig av hvor de bor og/eller deres sosioøkonomiske situasjon. Dette bidrar til sosiale spenninger, særlig mellom dem som unngår mobilisering og dem som har kjempet siden starten av fullskalainvasjonen. Det er for eksempel lettere for personer i Kyiv eller andre store byer, å betale bestikkelser for å unngå mobilisering enn for dem som bor andre steder i landet, eller på landsbygda, der lønningene er lavere (se mer om korrupsjon i kap. 7.3). Det kan koste rundt 10 000 dollar å bestikke seg fra tjeneste. Forretningsmenn eller personer i IT-bransjen har oftere anledning til å betale, for eksempel ved å selge bilen for å finansiere bestikkelser (NGO, møte i Kyiv september 2024).

Videre er det mer gjennomsiktlige forhold på landsbygda enn i urbane strøk. Man har god oversikt over familiemedlemmer og sønner i familier, og mange kjenner hverandre godt. Det er derfor mer synlig hvis man ikke verver seg, i motsetning til i Kyiv eller andre store byer, hvor det er lettere å holde en lav profil. Dette har ført til en overrepresentasjon av menn fra landsbygda i forsvaret, og gjør at landsbygda rammes hardere av mobiliseringen (NGO, møte i Kyiv september 2024).

7.3 Korrupsjon

Selv om det er vanskelig å vite det eksakte omfanget, er korrupsjon i forbindelse med mobilisering fremdeles utbredt, spesielt på TRC-ene og i de militære helsekommisjonene (Kazdobina & Hedenskog 2024, s. 4; NGO, møte i Kyiv september 2024; Matuszak & Zochovski 2024). I 2022 ga for eksempel ett TRC-kontor i Kyiv flere fritak enn det ble gitt i hele Kyiv for øvrig, noe som indikerer betydelig misbruk av systemet (NGO, møte i Kyiv september 2024). I 2023 gjorde NGO-en Landinfo intervjuet i Kyiv en undersøkelse som viste at mange av de mobiliserte oppfattet seg selv som «frivillige» fordi de visste de kunne ha unngått tjeneste ved å betale bestikkelser.

Former for korrupsjon omfatter hovedsakelig bestikkelser til TRC-er for å bli fjernet fra militære registre. Det er også vanlig med bestikkelser for å få utstedt en falsk helseattest som fritar en person fra militærtjeneste (NGO, møte i Kyiv september 2024).

Det har vært en rekke korrupsjonsskandaler knyttet til mobiliseringen, og ukrainske myndigheter har reagert med å si opp og straffeforfølge ansvarlige myndighetspersoner (Kazdobina & Hedenskog 2024, s. 4). For å bekjempe korrupsjonen må imidlertid måten systemet er organisert på, endres, ifølge NGO-en Landinfo intervjuet i Kyiv. Det er for tette bånd mellom de militære helsekommisjonene og TRC-ene. Systemet må avpersonaliseres, og det må innføres bedre kontroll av helseattester. Et annet problem er papirbaserte registre, som bidrar til manglende transparens og kontroll (NGO, møte i Kyiv september 2024).

Som et direkte svar på omfattende korrupsjonsskandaler knyttet til utstedelse av falske uførhetsattester, kunngjorde president Zelenskij i oktober 2024 at helsekommisjonene skulle avvikles innen årets slutt. Disse attestene ble blant annet brukt av offentlige tjenestemenn og andre for å unngå militærtjeneste og sikre seg høyere pensjoner og sosiale ytelser. Skandalen involverte også høytstående tjenestemenn, blant annet i påtalemyndigheten, og førte til at riksadvokaten trakk seg (Fornusek 2024).

Senere har Forsvarsdepartementet og Helsedepartementet presentert et reformutkast for militære helsekommisjoner, som skal innføres innen november 2025. Forslaget går ut på å dele helsekommisjonenes arbeid i to faser: en medisinsk undersøkelse utført av helsefaglige eksperter og en administrativ vurdering av

resultatene. Tjenestepliktige kan selv velge sykehus for undersøkelsen, og resultatene registreres i det nasjonale digitale helsesystemet. Anonymisert helseinformasjon sendes til en tilfeldig militær helsekommisjon for vurdering av tjenestedyktighet. Reformen skal motvirke manipulasjon og korrupsjon (Hodunova 2024a).

Skriftlige kilder

- Andrichuk, A. (2025, 12. februar). We asked young Ukrainians what would make them sign up for the armed forces. *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra <https://kyivindependent.com/we-asked-young-ukrainians-what-would-make-them-sign-up-for-the-armed-forces/> [lastet ned 23. april 2025].
- Barbieri, J.; Chernusov, A. ; Gumenyuk, N. ; Kariakina, A. ; Kobzin, D. ; Montague, M. ; Pomerantsev, P. ; Grygoryshyn-Kates, O. ; Vasilieva, Y. & Yehiazarova, I. (2024, juli). *Mobilising hearts and minds in wartime: Ukrainians' concerns and hopes for military service*. Kyiv: Public Interest Journalism Lab & Kharkiv Institute for Social Research. Tilgjengelig fra https://khisr.kharkov.ua/wp-content/uploads/2024/07/ENG_PIJL_Mobilisation-research.pdf [lastet ned 25. mars 2025].
- Ben, B. (2025, 16. januar). Ukraine faces critical military reform challenge as desertions soar past 100,000. *Euromaidan Press*. Tilgjengelig fra <https://euromaidanpress.com/2025/01/16/ukraine-faces-critical-military-reform-challenge-as-desertion-soar-past-100000/> [lastet ned 12. mars 2025].
- Bereziuk, O. (2024, 16. oktober). The number of AWOL cases has tripled in Ukraine. *Babel*. Tilgjengelig fra <https://babel.ua/en/news/111740-the-number-of-awol-cases-has-tripled-in-ukraine> [lastet ned 28. april 2025].
- Berezjok, O. (2024, 6. november). From November 1, the training period at the training centers of the Armed Forces of Ukraine was extended to 45 days. *Babel*. Tilgjengelig fra <https://babel.ua/en/news/112383-from-november-1-the-training-period-at-the-training-centers-of-the-armed-forces-of-ukraine-was-extended-to-45-days> [lastet ned 21. mars 2025].
- Brovko, L. (2025, 17. mars). Supreme Court: Mobilization is irreversible, even if it was carried out with violations. *Babel*. Tilgjengelig fra <https://babel.ua/en/news/116322-supreme-court-mobilization-is-irreversible-even-if-it-was-carried-out-with-violations>.
- CMS Law Now (2024, 16. mai). *Ukraine changes rules for the military draft*. Kyiv: CMS Law Now. Tilgjengelig fra <https://cms-lawnow.com/en/ealerts/2024/05/ukraine-changes-rules-for-the-military-draft> [lastet ned 3. mars 2025].
- Corley, F. (2024a, 29. november). *Ukraine: About 300 criminal cases against conscientious objectors*. London: War Resisters' International. Tilgjengelig fra <https://wri-irg.org/en/story/2024/ukraine-about-300-criminal-cases-against-conscientious-objectors> [lastet ned 11. mars 2024].
- Corley, F. (2024b, 18. oktober). *UKRAINE: Recruitment offices, military detain, pressure and torture conscientious objectors*. Oslo: Forum 18. Tilgjengelig fra https://www.forum18.org/archive.php?article_id=2937 [lastet ned 11. mars 2025].
- Corley, F. (2025, 10. mars). *UKRAINE: Conscientious objectors prosecuted, jailed as "disobedient" soldiers*. Oslo: Forum 18. Tilgjengelig fra https://www.forum18.org/archive.php?article_id=2964 [lastet ned 11. mars 2025].
- Court, E. (2024a, 9. mai). Parliament votes to increase fines for draft evasion. *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra <https://kyivindependent.com/parliament-votes-to-increase-fines-for-draft-evasion/> [lastet ned 3. mars 2025].

- Court, E. (2024b, 16. desember). As US pushes Ukraine to lower conscription age, why won't Kyiv draft younger men? *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra <https://kyivindependent.com/as-us-pushes-for-ukraine-to-lower-draft-age-why-wont-ukraine-conscript-younger-men/> [lastet ned 22. april 2025].
- Crisis Group (2024, 17. desember). *Mobilisation, Peacemaking and Deterrence in Ukraine*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/eastern-europe/ukraine/mobilisation-peacemaking-and-deterrence-ukraine> [lastet ned 17. mars 2025].
- d'Istria, T. (2024). Ukraine is employing increasingly controversial methods for mobilization. *Le Monde*. Tilgjengelig fra https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/10/03/ukraine-is-employing-increasingly-controversial-methods-for-mobilization_6728127_4.html?random=944518810 [lastet ned 18. mars 2025].
- EBCO, dvs. European Bureau for Conscientious Objection (u.å). *Ukraine*. Brussel: EBCD. Tilgjengelig fra <https://ebco-beoc.org/ukraine> [lastet ned 11. mars 2025].
- Filimonov, S. (2025, 17. januar). The flaws in Ukraine's new brigades and foreign training programs. *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra <https://kyivindependent.com/here-are-the-flaws-in-ukraines-new-brigades-and-foreign-training-programs/> [lastet ned 23. april 2025].
- Fornusek, M. (2024, 19. desember). Ukraine's parliament passes bill dissolving medical commissions after corruption scandals. *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra <https://kyivindependent.com/parliament-passes-bill-dissolving-medical-commissions-after-corruption-scandals/> [lastet ned 23. april 2025].
- Fragomen (2024, 20. mai). *Ukraine: Temporary Suspension of Consular Services for Military-age Male Citizens*. Fragomen. Tilgjengelig fra <https://www.fragomen.com/insights/ukraine-temporary-suspension-of-consular-services-for-military-age-male-citizens.html> [lastet ned 3. mars 2025].
- Frontelligence Insight (2025, 2. januar). *Command and Consequences: Ukraine's Systematic Failures and Potential Solutions*. Frontelligence Insight. Tilgjengelig fra <https://frontelligence.substack.com/p/command-and-consequences-ukraines> [lastet ned 24. mars 2025].
- Gibbons-Neff, T. (2023, 15. desember). 'People Snatchers': Ukraine's Recruiters Use Harsh Tactics to Fill Ranks. *New York Times*. Tilgjengelig fra <https://www.nytimes.com/2023/12/15/world/europe/ukraine-military-recruitment.html> [lastet ned 18. mars 2025].
- Grigorjev, V. (2024, 1. desember). У 2024 році дезертирувало більше українських солдатів, ніж за попередні два роки, - FT [More Ukrainian soldiers deserted in 2024 than in the previous two years - FT]. *Unian*. Tilgjengelig fra <https://www.unian.ua/war/szch-v-ukrajini-skilki-ukrajinskih-viyskovih-dezertirovalo-u-2024-roci-12837462.html> [lastet ned 12. mars 2025].
- Hodunova, K. (2024a, 1. desember). Defense Ministry introduces military medical commissions reforms to be implemented by fall of 2025. *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra <https://kyivindependent.com/defense-ministry-presents-concept-of-reforming-military-medical-commissions-to-be-implemented-by-fall-of-2025/> [lastet ned 4. mars 2025].
- Hodunova, K. (2024b, 22. oktober). Zelensky signs decree to liquidate medical examination commissions amid corruption scandal. *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra <https://kyivindependent.com/medical-examination-commissions-for-determining-severity-of-disability-to-be-eliminated-at-end-of-2024/> [lastet ned 4. mars 2025].

- Hodunova, K. (2025, 17. mars). Ukraine's Supreme Court rules illegal mobilization not grounds for dismissal from military. *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra <https://kyivindependent.com/ukraines-supreme-court-rules-out-illegal-mobilization-isnt-ground-for-dismissal-from-ukrainian-armed-forces/> [lastet ned 19. mars 2025].
- Ivanysjyn, V. (2024, 29. desember). Ukraine to appoint first Military Ombudsman, Zelensky says. *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra <https://kyivindependent.com/military-ombudsman-to-be-appointed-soon-zelensky-says/> [lastet ned 27. mars 2025].
- Kazdobina, J. & Hedenskog, J. (2024). *Challenges of the Ukrainian Mobilization*. Stockholm: SCEEUS, dvs. Stockholm Centre for Eastern European Studies. Tilgjengelig fra <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/sceeu/challenges-of-the-ukrainian-mobilization-2.pdf> [lastet ned 24. mars 2025].
- Khalilova, D. (2024, 25. mai). Ukraine is digitalizing its military ahead of a new mobilization wave. *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra <https://kyivindependent.com/aiming-to-mobilize-thousands-of-new-troops-ukraine-is-digitalizing-its-military/> [lastet ned 28. februar 2025].
- Kinsha, D. (2025, 18. mars). Men of military age abroad will be able to register for military service remotely. *Suspilne*. Tilgjengelig fra <https://suspilne.media/973777-coloviki-prizovnogo-viku-za-kordonom-zmozut-stati-na-vijskovij-oblik-distancijno-op/> [lastet ned 3. april 2025].
- Korsjak, S. (2025, 12. mars). Ukraine's Military Initiative to Find Volunteers Aged 18 to 24 Delivers First Recruits to Ranks. *Kyiv Post*. Tilgjengelig fra <https://www.kyivpost.com/post/48778> [lastet ned 17. mars 2025].
- Kostezj, S. (2024, 27. september). Desertion From Ukraine's Armed Forces – Will New Mobilization Laws Help? *Kyiv Post*. Tilgjengelig fra <https://www.kyivpost.com/post/39622> [lastet ned 12. mars 2025].
- Kottasova, I. & Gak, K. (2024, 8. september). Outgunned and outnumbered, Ukraine's military is struggling with low morale and desertion. *CNN*. Tilgjengelig fra <https://edition.cnn.com/2024/09/08/europe/ukraine-military-morale-desertion-intl-cmd/index.html> [lastet ned 28. april 2025].
- Landinfo (2024, 25. januar). *Landinfo temanotat Ukraina: Sivilattester, identitets- og reisedokumenter*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2024/01/Temanotat-Ukraina-Sivilattester-pass-og-ID-dokumenter-25012023.pdf> [lastet ned 13. mars 2024].
- Likatsjov, R. (2024, 5. april). *2021 кримінальних справ по ухиленню від мобілізації у 2023 році [2021 criminal cases for evading mobilization in 2023]*. Kyiv: Frivillig bevegelse av advokater for de væpnede styrkene i Ukraina Tilgjengelig fra <https://pravo-ua.com/crime/2021-kryminalnyh-sprav-po-uhylennyu-vid-mobilizaciyi-u-2023-roczii/> [lastet ned 12. mars 2025].
- Litarnovitsj, V. (2024, 27. desember). Ukraine Allows Clergy to Be Exempted From Conscription in Ukraine. *United 24 Media*. Tilgjengelig fra <https://united24media.com/latest-news/ukraine-allows-clergy-to-be-exempted-from-conscription-in-ukraine-4750> [lastet ned 11. mars 2025].
- Lov nr. 3622 - IX (2024, 11. april). *Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку [On amendments to certain legislative acts of Ukraine regarding certain issues of military service, mobilization and military registration]*. Tilgjengelig fra <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/3633-20#n152> [lastet ned 3. mars 2025].

- Lov om administrative forseelser (1984, 9. januar). *Кодекс України про адміністративні правопорушення [Code of Ukraine on Administrative Offenses]*. Tilgjengelig fra <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [lastet ned 28. mars 2025].
- Lov om militærtjeneste (1992, 17. januar). *ЗАКОН УКРАЇНИ: Про військовий обов'язок і військову службу [Law of Ukraine: About military duty and military service]*. Tilgjengelig fra <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2232-12#Text> [lastet ned 26. mars 2025].
- Lov om mobilisering (1993). *Law of Ukraine On mobilization training and mobilization*. Tilgjengelig fra <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/3543-12#Text> [lastet ned 28. februar 2025].
- Løflund, E-L. (2025, januar). *Ukraine's law on mobilisation: Positive effects and remaining dilemmas*. Stockholm: FOI, dvs. Totalforsvarets forskningsinstitutt. Tilgjengelig fra <https://foi.se/rest-api/report/FOI%20Memo%208786>.
- Matuszak, S. & Zochovski, P. (2024, 20. november). *The Gordian knot of mobilisation: Ukraine balancing the needs of the military and business*. Warszawa: OSW, dvs. Centre for Eastern Studies. Tilgjengelig fra <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2024-11-20/gordian-knot-mobilisation-ukraine-balancing-needs-military-and> [lastet ned 19. mars 2025].
- Matveychuk, M. (2024, 21. november). Чому військові йдуть у СЗЧ і що з цим робити [Why do the military go to the SZCH and what to do about it]. *BBC News Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cn5w26q4e1lo> [lastet ned 28. april 2025].
- Meheut, C. (2024, 24. mai). Ukraine Starts Freeing Some Prisoners to Join Its Military. *The New York Times*. Tilgjengelig fra <https://www.nytimes.com/2024/05/24/world/europe/ukraine-russia-war-prisoners.html?smid=nytcore-ios-share&referringSource=articleShare&sgrp=c-cb> [lastet ned 27. mars 2025].
- Mehrara, M. (2024, 5. desember). Ukraine Takes 'First Step' to Mobilizing Women Amid Troop Shortages. *Newsweek*. Tilgjengelig fra <https://www.newsweek.com/ukraine-mobilizing-women-troop-shortages-1996180> [lastet ned 27. mars 2025].
- Ministry of Defence of Ukraine (2025a, 11. februar). 'Contract 18-24': The Ministry of Defence introduces a new model of voluntary military service. *Ministry of Defence of Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://mod.gov.ua/en/news/contract-18-24-the-ministry-of-defence-introduces-a-new-model-of-voluntary-military-service> [lastet ned 22. april 2025].
- Ministry of Defence of Ukraine (2025b, 25. januar). *Essential information on Basic General Military Training in higher education institutions*. Kyiv: Ministry of Defence of Ukraine. Tilgjengelig fra <https://mod.gov.ua/en/news/essential-information-on-basic-general-military-training-in-higher-education-institutions> [lastet ned 28. april 2025].
- Ministry of Defence of Ukraine (2025c). *Армія+ [Armija+]*. Kyiv: Ministry of defence of Ukraine. Tilgjengelig fra <https://aplus.mod.gov.ua/> [lastet ned 28. april 2025].
- NATO (2024, 14. september). *NATO's Commitment to Ukraine: JATEC Takes Shape*. Brussel: NATO. Tilgjengelig fra <https://www.act.nato.int/article/jatec-inauguration/> [lastet ned 23. april 2025].
- Nekoliak, A. (2024, 12. november). *As Ukraine Struggles for Troops, Its Constitutional Court Considers the Rights of Conscientious Objectors*. New York: Just Security. Tilgjengelig fra <https://www.justsecurity.org/104728/ukraine-constitution-conscientious-objectors/> [lastet ned 11. mars 2025].

- Nesterova, I. (2025, 12. april). У майбутньому служити мають і чоловіки, і жінки, - Паліса [In the future, both men and women should serve, - Palisa]. *Unian*. Tilgjengelig fra <https://www.unian.ua/society/u-maybutnomu-sluzhiti-mayut-i-choloviki-i-zhinki-palisa-12975246.html> [lastet ned 23. april 2025].
- The New Voice of Ukraine (2023, 30. desember). Ukraine denies rumors of border closure for men with 3rd group disability. *The New Voice of Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://english.nv.ua/nation/no-ban-on-exit-for-group-3-disability-men-in-ukraine-says-border-service-50380454.html> [lastet ned 10. mars 2025].
- The New Voice of Ukraine (2024a, 20. januar). Military leave: How to apply, types, and duration — Any planned changes from Feb. 1. *The New Voice of Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://english.nv.ua/nation/leave-for-military-personnel-how-to-apply-types-and-duration-any-planned-changes-from-feb-1-50385806.html> [lastet ned 19. mars 2025].
- The New Voice of Ukraine (2024b, 29. april). Ukraine launches over 11,000 cases against draft dodgers since 2022 invasion. *The New Voice of Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://english.nv.ua/nation/over-11-000-draft-evasion-cases-opened-in-ukraine-since-russia-s-full-scale-invasion-in-2022-50414223.html> [lastet ned 12. mars 2025].
- The New Voice of Ukraine (2025a, 1. januar). Basic military training to replace conscription in Ukraine. *The New Voice of Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://english.nv.ua/nation/ukraine-introduces-compulsory-basic-military-education-50478392.html> [lastet ned 17. mars 2025].
- The New Voice of Ukraine (2025b, 7. januar). New rules for delivering draft summonses in Ukraine for 2025. *The New Voice of Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://english.nv.ua/nation/draft-summonses-from-january-1-who-can-receive-them-the-procedure-for-serving-and-sending-them-50479624.html> [lastet ned 22. april 2025].
- The New Voice of Ukraine (2025c, 2. januar). Olha Reshetylova outlines goals for her role as military ombudsman. *The New Voice of Ukraine*. Tilgjengelig fra https://english.nv.ua/nation/ukraine-develops-military-ombudsman-role-to-protect-servicemen-s-rights-50478508.html#goog_rewarded [lastet ned 27. mars 2025].
- The New Voice of Ukraine (2025d, 18. april). Zelenskyy signs law extending martial law and mobilization in Ukraine. *The New Voice of Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://english.nv.ua/nation/ukraine-extends-martial-law-for-the-15th-time-since-full-scale-invasion-50507467.html> [lastet ned 22. april 2025].
- Ordre no. 262 fra det ukrainske forsvarsdepartementet (2024, 27. april). Про затвердження Змін до Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України [On approval of Amendments to the Regulations on military medical examination in the Armed Forces of Ukraine]. Tilgjengelig fra <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0616-24?find=1&text=%D0%94%D1%96%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D1%82#Text> [lastet ned 11. mars 2025].
- Pugnet, A. (2024, 30. august). EU to train additional 15,000 Ukrainian soldiers by 2025. *Euractiv*. Tilgjengelig fra <https://www.euractiv.com/section/defence/news/eu-to-train-additional-15000-ukrainian-soldiers-by-2025/> [lastet ned 23. april 2025].
- RBC-Ukraine (2023, 27. desember). Ukraine launches military obligations registry: How it will affect mobilization. *RBC-Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://newsukraine.rbc.ua/analytics/ukraine-launches-military-obligations-registry-1703687282.html> [lastet ned 5. mars 2025].

- Segura, C. (2024, 14. oktober). Alarm in Ukraine over increasing number of army deserters. *El Pais*. Tilgjengelig fra <https://english.elpais.com/international/2024-10-14/alarm-in-ukraine-over-increasing-number-of-army-deserters.html> [lastet ned 12. mars 2025].
- Shostal, O. (2025, 28. januar). Mobilization in February: How Women Can Be Engaged in Service. *112.ua*. Tilgjengelig fra <https://speedtest2.112.ua/en/mobilizacia-v-lutomu-ak-zinok-mozut-zaluciti-do-sluzbi-53236> [lastet ned 26. mars 2025].
- Shumilin, O. (2025, 13. mars). Рада схвалила знижку 50% для штрафів за порушення військового обліку [The Verkhovna Rada approved a 50% discount for fines for violation of military registration]. *Ukrainska Pravda*. Tilgjengelig fra <https://www.pravda.com.ua/news/2025/03/13/7502719/> [lastet ned 23. april 2025].
- Straffeloven (2001). *КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ* [Ukrainas straffelov]. Tilgjengelig fra <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [lastet ned 13. desember 2024].
- Terajima, A. (2025, 4. april). Inside Ukraine's desperate race to train more soldiers. *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra <https://kyivindependent.com/inside-ukraines-desperate-race-to-train-more-soldiers/> [lastet ned 28. april 2025].
- UAinKrakow (2024, 14. juni). Updating military credentials abroad — lawyer's explanation. *UAinKrakow*. Tilgjengelig fra <https://uainkrakow.pl/shho-grozyt-za-ne-onovlennya-danyh-v-tkcz-dlya-cholovikiv-yaki-perebuvayut-za-kordonom/> [lastet ned 3. april 2025].
- Ukrainska Pravda (2024, 19. november). Zelensky: Over 500 electronic military transfers authorised in Armii+ application. *Ukrainska Pravda*. Tilgjengelig fra <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/11/19/7485268/> [lastet ned 5. mars 2025].
- Ukrinform (2024, 8. august). Defense Ministry unveils Army+ app to cut paperwork for Ukraine's military. *Ukrinform*. Tilgjengelig fra <https://www.ukrinform.net/rubric-defense/3893279-defense-ministry-unveils-army-app-to-cut-paperwork-for-ukraines-military.html> [lastet ned 28. april 2025].
- Ukrinform (2025, 10. februar). Ukraine's military updates basic training program with focus on resilience and combat skills. *Ukrinform*. Tilgjengelig fra <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3958329-ukraines-military-updates-basic-training-program-with-focus-on-resilience-and-combat-skills.html> [lastet ned 21. mars 2025].
- UNN (2024, 3. desember). Women will be registered for military service: MPs take the first step. *UNN*. Tilgjengelig fra <https://unn.ua/en/news/women-will-be-registered-for-military-service-the-rada-has-previously-adopted-a-law> [lastet ned 26. mars 2025].
- Visit Ukraine (2024a, 1. februar). Mobilization in Ukraine: how electronic summonses and conscript's office will work. *Visit Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://visitukraine.today/blog/3302/mobilization-in-ukraine-how-electronic-summonses-and-conscripts-office-will-work#how-the-summons-will-arrive-and-what-if-a-person-liable-for-military-duty-fails-to-notice-it> [lastet ned 22. april 2025].
- Visit Ukraine (2024b, 13. november). Ukrainians who have not updated their data in the TCC are not automatically put on the wanted list: how citizens are wanted. *Visit Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://visitukraine.today/blog/5095/ukrainians-who-have-not-updated-their-data-in-the-tcc-are-not-automatically-put-on-the-wanted-list-how-citizens-are-wanted#how-are-summonses-distributed-and-to-whom-are-they-served> [lastet ned 2. april 2025].
- Visit Ukraine (2024c, 6. mai). What diseases cannot and can be mobilized: updated list. *Visit Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://visitukraine.today/blog/3880/what-diseases-cannot-and-can>

- [be-mobilized-updated-list#what-diseases-can-and-cannot-be-mobilized-during-the-war](#) [lastet ned 10. mars 2025].
- Visit Ukraine (2024d, 16. juli). Who needs to update their military registration data in the TSC and how to do it? *Visit Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://visitukraine.today/blog/3951/who-needs-to-update-their-military-registration-data-in-the-tcc-and-how-to-do-it> [lastet ned 5. mars 2025].
- Visit Ukraine (2025a, 2. januar). Legislative changes in Ukraine that will come into force in 2025: what you need to know. *Visit Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://visitukraine.today/blog/5401/legislative-changes-in-ukraine-that-will-come-into-force-in-2025-what-you-need-to-know#january-1-increase-in-the-insurance-period> [lastet ned 23. april 2025].
- Visit Ukraine (2025b, 22. februar). Which women will be banned from leaving Ukraine in 2025 and is it possible to mobilize them? *Visit Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://visitukraine.today/blog/5690/which-women-will-be-banned-from-leaving-ukraine-in-2025-and-is-it-possible-to-mobilize-them#womens-mobilization-in-ukraine-in-2025-what-is-known> [lastet ned 26. mars 2025].
- Vovk, D. (2025, 25. april). UKRAINE: How should government deal with conscientious objectors in wartime? *Forum 18*. Tilgjengelig fra https://www.forum18.org/archive.php?article_id=2974 [lastet ned 30. april 2025].
- War Resisters' International (2024, 27. september). *Written statement* submitted by War Resisters' International, a non-governmental organization in special consultative status*. Genève: UN Human Rights Council. Tilgjengelig fra <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g24/178/79/pdf/g2417879.pdf> [lastet ned 17. mars 2025].
- Watling, J. & Reynolds, N. (2025, februar). *Tactical Developments During the Third Year of the Russo–Ukrainian War*. London: RUSI, dvs. The Royal United Services Institute for Defence and Security Studies. Tilgjengelig fra <https://static.rusi.org/tactical-developments-third-year-russo-ukrainian-war-february-2205.pdf> [lastet ned 23. april 2025].
- Wilk, A. & Zochowski, P. (2025a, 14. mars). *Army at a crossroads: the mobilisation and organisational crisis of the Defence Forces of Ukraine*. Warszawa: OSW, dvs. Center for Eastern Studies. Tilgjengelig fra <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2025-03-14/army-a-crossroads-mobilisation-and-organisational-crisis> [lastet ned 28. april 2025].
- Wilk, A. & Zochowski, P. (2025b, 4. februar). *Ukraine halts formation of new brigades. Day 1077 of the war*. Warszawa: OSW, dvs. center for Eastern Studies. Tilgjengelig fra <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2025-02-04/ukraine-halts-formation-new-brigades-day-1077-war> [lastet ned 23. april 2025].
- Yermak, N. & Farrell, F. (2025, 27. mars). As Ukraine’s fate hangs in the balance, ‘Soviet’ command culture damages war effort. *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra <https://kyivindependent.com/as-ukraines-fate-hangs-in-the-balance-soviet-command-culture-damages-war-effort/> [lastet ned 23. april 2025].
- Zaitseva, O. (2025, 1. mars). Що зміниться з 1 березня в умовах демобілізації: важливі правила для військових [What will change from March 1 in the conditions of demobilization: important rules for the military]. *Unian*. Tilgjengelig fra https://www.unian.ua/society/demobilizaciya-z-1-bereznia-2025-roku-yak-piti-zi-sluzhbi-za-pravilami-12929502.html#goog_rewarded [lastet ned 23. april 2025].

Muntlige kilder

NGO med ekspertise på militærtjeneste og mobilisering. Møte i Kyiv september 2024. E-post, april 2025.